

Жанна Петрочко

доктор педагогічних наук, професор

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ

НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК БАЗИС НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Проблема національної ідентичності набуває особливого значення у швидкозмінюваних умовах соціального розвитку. Вона дозволяє людині зорієнтуватися і вивляти психічну рівновагу в соціальному просторі суспільних трансформацій. Відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання, в основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею зміцнення української державності, консолідації українського суспільства навколо спільного майбутнього, захисту територіальної цілісності України, реформ і державотворення.

Національно-культурна ідентичність особистості – це уподібнення окремої особистості з певною нацією на основі оволодіння сукупністю національних та культурних цінностей, почуттів, уявлень, поглядів, ідей, зразків поведінки, завдяки яким індивід усвідомлює свій історично зумовлений соціально-культурний локалітет у системі людства.

Ідентичність особистості формується у контексті розвитку патріотизму особистості. Патріотизм – це особливе, тобто безумовне і високосмислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Базовими складниками почуття патріотизму є: любов до України, народу, держави; діяльнісна відданість; суспільно значуща цілеспрямованість; моральна стійкість; готовність до самопожертви; власна гідність.

Патріотизм – потужний мобілізаційний ресурс, який здатний об'єднувати народ, активізувати, забезпечити консолідацію сил. Це – гарант захисту держави, країни; стержень готовності до конкурентної боротьби на міжнародному ринку.

Патріотизм сприяє усвідомленню власної національно-культурної ідентичності.

У контексті міжнародного прикладу, особливу увагу привертають ті країни, які досягли значних успіхів у розбудові громадянського суспільства з притаманними йому демократичністю, відкритістю, спрямованістю на прогресивний поступ, інформаційною свободою. Такою країною є Франція, оскільки французька держава ставить перед собою завдання забезпечення єдності нації через усвідомлення кожним своєї причетності/належності до французької державно-національної спільноти шляхом формування єдиних цінностей. Виховання французьких громадян здійснюється за принципами неперервності і наступності на вікових етапах дитинства, юності і зрілості. При цьому повинні створюватися всі умови для виховання вільних і свідомих громадян міцної держави, об'єднаних навколо цінностей Республіки Франції, якими визначено свободу, рівність, братство, світскість (дещо нижче у французькій ієрархії цінностей розміщені солідарність і недискримінація).

Враховуючи міжнародний досвід, створити єдиний суспільний стержень дозволять спільні принципи-цінності, національні цінності, що лежать у площині патріотизму і громадянськості. Саме вони забезпечуватимуть розвиток української нації через згуртування народу, через усвідомлення твердження «Ми – українці». Національні цінності – основа для виникнення і морального прийняття рішень в інтересах народу, нації, держави; кінцева мета, якої прагне людина-патріот. В Україні такими національними цінностями є: соборність, самобутність, гідність, воля.

Соборність – єдність, неподільність усіх територій держави, що передбачає спільну відповідальність і взаємне духовне збагачення та розвиток.

Національна самобутність – національна неповторність, оригінальність, яка проявляється окремою особистістю чи групою у ментально обумовленому художньо-мистецькому світосприйнятті, прагненнях, національно прийнятних способах спілкування, діяльності, поведінки.

Гідність – результат самоповаги за набуті духовно-моральні якості, що викликають повагу інших, і визнання яких особистість за необхідності відстоює у

процесі власної життєдіяльності; усвідомлення власної громадянської ваги, громадянського обов'язку.

Воля – здатність (дар), намір або кероване намагання; міцне прагнення досягти мети, рішучість; сила особистості владно завершити справу; самоконтроль і незалежність; свобода дій.

Названі цінності дозволять сформувати українську сутність наших громадян, тобто національно-культурну ідентичність. Загалом національні цінності необхідні народу, нації для: саморегуляції, стійкості й стабілізації; підтримання згуртованості, національної солідарності, партнерства; відтворення і збагачення національної культури; творення і розвитку нації загалом як суб'єкта міжнародної спільноти; утвердження особистісних орієнтирів, побудови ціннісносислової системи людини; розвитку особистості в цілому, зниження її тривожності, удосконалення навичок соціального адаптування в інтересах людини, держави і суспільства.

Широке обговорення і прийняття національних цінностей на рівні держави – своєрідний суспільний договір заради майбутнього української держави. Законодавчо закріплені цінності дозволять об'єднати зміст державних програм, і галузеві пріоритети, стати інструментом партнерства на різних рівнях; окреслити наш стратегічний курс і тактику дій.

Такий договір має передбачати певну готовність молодих українців демонструвати прихильність до українського, до злагоди і єдності заради України й створення умов для оволодіння національними цінностями. Таку готовність потрібно спрямовано формувати. Нині як ніколи доцільно працювати над соціальною чутливістю учнівської та студентської молоді, здатністю вирізняти гострі суспільні проблеми і належним чином реагувати на них з позиції патріота-громадянина, розвивати культуру розмірковування, критичного мислення з позиції національних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

Петрочко Ж. В. Громадянська освіта у Франції: сучасний контекст // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць.

Інститут проблем виховання НАПН України. Вип. 20, кн. 2. К., 2016. 360 с. С. 131-139.

Петрочко Ж.В. Національні цінності як сучасний державницько-суспільний пріоритет України // [Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді](#). 2017. Вип. 21(2). С. 146-157.

Петрочко, Ж. В. Суспільно-державницькі цінності як аксіологічна основа сучасного соціального виховання в Україні // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11 : Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. - Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 24 (II том). С. 124-132.